

פרשת השבוע על פי אור החיים הקדוש

לע"נ הורי ר' אליהו בן בת שבע ז"ל

פרשת תרומה

לאה אירן בת טאוס ז"ל

1. מצינו שכל המעשר והתרומה נתנו ללויים

עוד נראה בדקדוק אומרו שלשה ריבויים אלו מאת כל איש שלא היה לו לומר אלא מאשר ידבנו וגו'. ואולי שנתכוין הכתוב לרבות שלשה פרטים, שישנם בהדרגה משונה בדין הצדקות מכל ישראל, והם היתומים, והנשים, והשוע, היתומים כמו שאמרו במסכת בבא בתרא (ה:) אין פוסקים צדקה על היתומים ואם לעשות להם שם מותר, הנשים כמו שאמרו בסוף מסכת בבא קמא (ק"ט). שאין לוקחים מהנשים אלא דבר מועט, ואמרו עוד שם כי מועט ומרובה הוא לפי ערך מה שהם הנשים, וכמעשה רבינא שלקח שרשרות זהב מהם, ואמר כי כערך בני מחוזא דבר מועט הוא, שוע כמו שאמרו בבבא בתרא (ה:) שאסור לגבאי צדקה לתובעו ולגבות ממנו וכו', וכמעשה הובא שם (תענית כד.) עוד שהיו נשמתים הגבאים מהתראות לפניו, לכל יהיה מצר לעצמו ויתן מה שאין בו כח ליתן, והנה בנדבת המשכן אמר ה' למשה, שיקח מהשלשה הנזכרים, והוא מה שריבה בשלשה הריבויים, יתומים, נשים, שוע, את לרבות הנשים, כל לרבות היתומים, איש אשר ידבנו לכו זה שוע כמשמעו, שמשלשתם יקח אפילו דבר גדול:

ויש טעם בדבר על פי דכריהם ז"ל (תנחומא תרומה ח) שאמרו כי המשכן הוא כפרה על מעשה העגל עוד אמרו (שמ"ד לג ח) ז"ל אמר משה לפני ה' וכי ישראל יכולין לבנות משכן א"ל מהקטן שבהם כו' כי המן היה מוריד לישראל אבנים טובות ומרגליות ע"כ, וגם אמרו (בכורות ה:) כי מביזת מצרים נטלו קטן שבכולם משא מ' חמורים כסף וזהב ואבנים טובות וכו', ואמרו עוד (בשמ"ד יג כ) שביות הים גדולה מביזת מצרים, הרי שהיה לישראל עושר מופלג, ולפי זה יש טעם נכון לשלשתם, כי לא אמרו אין לוקחים מהיתומים אלא במקום שאין בו שם ולא כפרה, אבל במקום שיש אחד מהם כמשכן, לוקחים מהם, והנשים גם כן במקום כפרה לוקחים מהם, ועוד שהגם שיתנו דבר גדול בערך עושרם המופלג, דבר קטן יחשב, והשוע גם כן לצד רוב העושר לא יעשה בו רושם כל מה שיתן לנדבת המשכן, אפילו יתן כל הצריך למשכן, ודקדק לומר תקחו את תרומתי, לומר שלא התיר לקחת מהדרגות הנזכר מאת כל איש וגו', אלא את תרומתי שהיא תרומת המשכן, לטעמים שפירשנו:

2. וצדקה גדולה כדכר
ובדרך רמז ירצה שיכוין כל אחד לדכק כה', בחינת נפשו הנקראת תרומה באמצעות המעשה, והוא אומרו ויקחו לי תרומה, כי הנפש של ישראל תקרא תרומה דכתיב (ירמיה כ ג) קדש ישראל לה' ראשית תבואתו, ותרומה נקראת ראשית, ובאמצעות לקיחת מאת כל איש וגו' ישיגו שתשרה עליהם השכינה, והוא אומרו תקחו את תרומתי, כי השכינה תקרא תרומת ה' והמשכיל יבין:

3. וצדקה גדולה כדכר
ובדרך רמז ירמז הכתוב באומרו בסדר זה שהקדים ושכנתי בתוכם, קודם אומרו ככל, לומר לו ענין גדול, כי בחינת הקדושה והדרגותיה לא בגדר המספר כי גבוה מעל גבוה וגבוהים, הלא תמצא אומרו ז"ל (בכרות ו) אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו שנאמר (לעיל כ כא) ככל המקום אשר אוכירי את שמי, ואמרו (שם) על ב' וגו' וה' ועשרה וכל אחד כפי הדרגתו, ואמרו עוד (כ"ד עד יז) שאין השכינה שורה על פחות מס' ריבוא, כי מטעם זה לא נתנה תורה להאבות עד שהיו הבנים במספר ס' ריבוא, מכאן תקיש ותדין כי הדרגות הקדושה הם מא' עד ס' ריבוא, וזה בבחינת המספר ובבחינת האיכות כמה הדרגות מאחד לאחד אשר אין קץ, וכיון שכן כאשר אמר ה' למשה שישכון בתוכם, לא ידע משה הדרגות של בחינת השוכן כמה שיעורה, לזה נתחכם ה' ודיבר אליו כדברים האלה, ושכנתי בתוכם ככל אשר אני מראה אותך, סמך ככל אשר וגו' לושכנתי, לומר כי אותה בחינה המדברת עמו כשיעור אותה המרכבה אשר היה מראהו ישכון בתוכם, וכפי זה תהיה נקשרת תיבת ככל וגו' עם וושכנתי וגו':

4. עיין בכורות (ה:) וז"ל שסייעו ישראל בשעת יציאתם ממצרים שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהב של מצרים ע"כ. ובמהרש"א שם ז"ל טעונין מכספם וזהבם כו', ר"ל לקיים מאמר השי"ת ואחרי כן יצאו ברכוש גדול עכ"ל.

5. מצינו פ"ן כ"ה, ג'

6. וצדקה גדולה כדכר

ושכנתי בתוכם. ולא אמר בתוכו, לומר שהמקום אשר יקדישו לשכנו יהיה בתוך בני ישראל, שיקיפו המשכן בד' הגלים, ואולי כי דברים אלו הם תשובה, למה שחשקו ישראל, בראותם בהר סיני שהיה ברוך הוא מוקף בדגלי המלאכים, והוא אות בתוכם, וחשקו אהבה להיות כן בתוכם (במדב"ר ב ג), ולזה באה התשובה מבוחן לבות ואמר ועשו לי מקדש ושכנתי כמו כן בתוכם:

7. מצינו פ"ן כ"ה, ח'

7. ה' ימנה למנייתם בתוך הטל

8. ועשו ארון. טעם שבארון שינה ה' את דברו הטוב מכל הכלים, שבכולם אמר ועשית שולחן, ועשית מנורת וגו', ואת המשכן תעשה, ועשית את המזבח עצי וגו', וגם בפרטי הארון עצמו גמר אומר כנוכת, דכתיב וצפית אותו, ויצקת לו, ועשית כדי וגו', אולי שרמזו שאין גופה של תורה יכול להתקיים אלא בכללות כל ישראל, ואין מציאות בעולם יכול עשות כל עקרי התורה וזה לך האות אם הוא כהן הרי זה אינו מקיים נתינת כ"ד מתנות כהונה ופדיון בכור וכו', ואם הוא ישראל הרי אינו יכול לקיים מצות עשה שבהקרבת הקרבנות ודיניהם, אשר רבו מצות עשה שבהם, וכן לוי, ובכללות כל ישראל יקיימו כללות עקרי התורה, לזה אמר ועשו לשון רבים, ובשאר פרטי תיקוני הארון אמר לשון יחיד, כי לתקן כלי התורה שהם לומדיה ועמליה והכנותיה יכולין להתקיים מאדם אחד:

8. לרצון להם לפני ה'. צריך לדעת מה ענין יגידו ב' תיבות אלו שבהם יהיו לרצון לפני ה', ואולי שיכוון באומרו (כפסוק לו) קדש, על ישראל, כאומרו (ירמיה ב ג) קדש ישראל, ותיבת לה' ירצה, כי כללות ישראל הנקראים קדש הם לה', חשוקים דבוקים משועבדים, ולזה יהיה לרצון לפני ה', שיש לו רצון בישראל באמצעות הכתב, והוא סוד (שה"ש ג ו) אני לדודי ובוה יחרצה דודי לי:

9. פ"ן כ"ה בסוף אה'

10. מצינו פ"ן כ"ה, ט'

1. א. משה ואהרן - כהונה נאמנה

עוד ירמוז, לצד כי הגיע זמן תח הכהונה לאהרן, כירר ה' למשה המלכות והמליכו על ישראל, והוא אומר תצוה את בני ישראל, על דרך אומרו (שמואל א יג יז) ויצוהו ה' לנגיד וגו', והגם שבארץ מצרים אמר הכתוב (לעיל ו יג) ויצום אל בני ישראל, ופירשו שם שעשאם מושלים בעם, כאן יחד משה למלכות ישראל, ואהרן כהן, ואולי כי לזה נתכוון מה שאמר הכתוב (לעיל יט ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ממלכת חזון אל משה, כהנים אהרן ובניו וגוי קדוש אלו הלויים ואולי שירמוז באומרו תצוה על דרך אומרו ז"ל (תיקוני חיקון ט) כי כל תלמיד חכם יש לו ניצוץ מנשמת משה* ולזה רבותינו ז"ל היו קוראים זה לזה משה (שבת קא:), כי הוא זה המדבר בכחינת נפש הלומדת תורה, והוא אומר ואתה תצוה, על דרך אומרו (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך שהוא לשון צוותא, ליווי לאיש ישראל הנכבדים, וכבר ידעת כי אין חשיבות אלא באמצעות עסק התורה, ובחר ה' לרמוז רמו זה במצוות שמן, כי הוא בחינת התורה² שהוא אור העולם, ועיין בפסוק שאחר זה:

א. משה ואהרן

2. בתקונת אה - אהרן ויחזקו אהרן ויחזקו

כח. א. ואתה הקרב אליך. טעם אומר ואתה, גם אמר לשון הקרבה, גם אמר תיבת אליך, יתבאר על דרך אומרו ז"ל (שמו"ר ג יז) כי הכהונה למשה הייתה למנה, אלא לצד שמאן ללכת בדבר ה' אחר כמה פעמים חרה ה' בו והסירו מגבירת הכהונה, באומרו הלא אהרן אחיך הלוי פירוש שהיה לוי ועכשיו נעשה כהן³ ע"כ, לזה אמר לו בשעת מעשה ואתה פירוש לא לצד שאני מצוך לבד, אלא גם אתה מצד עצמך הקרב את אהרן במקומך, ותעשה הדבר כאלו אתה חפץ בו, כי זה לך במקום קרבן לכפרה על אשר העזת פניך לפני ה', ואומרו אליך לכפרתך, בהקריב את אהרן ויתן לו גדולתו, אין לך קרבן גדול מזה:

עוד ירמוז באומרו הקרב אליך, כי על ידי חטא האדם תתרחק בחינת ענף נשמתו שכנגד אותו ענף שבו חטא משורשו, הגדול כפי גדלו והקטן כו', והנה באמצעות ההפצרות שהפציר בשליחות ה' גרם להתרחקות ענף אחד מענפי נשמתו משורשו, והגם כי ה' הענישו אף על פי כן כל עוד שלא יקבל העונש, הפגם עומד במקומו, והרחוק עודנו מרוחק, לזה בשעת תכלית הדבר הודיעו, כי בזה יהיה מתקרב

א. משה ואהרן

7. ויקחו אליך. טעם אומר אליך יתבאר על דרך מה שאמרו במסכת שבת דף כ"ב וז"ל מחוץ לפרוכת הערות עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדות אמר רב זה נר המערבי כו' ע"כ, והנה אמרו ז"ל (שמו"ר נב) ליצני הדור היו מתלוצצים על משה לומר אפשר שהשכינה שורה על מעשה של משה וכו' ע"כ, הרי כי לא היו מצדיקים אפילו מישראל שתשרה שכינה במשכן, וכפי זה הגם ששרתה שכינה ביום א' בניסן עם כל זה אין זה סימן לתמידות שתקבע השכינה מקומה במשכן, אבל בנס נר המערבי הוא עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, והוא מאמר ה' ויקחו אליך, פירוש אליך נוגע הדבר, כי בזה תתחזק נבואתך שיכירו ויצדיקו נבואתך, שהשכינה תשרה כתוכם, כשיראו נס שיעשה בשמן המנורה, ואולי כי לזה נתכוון באומרו ואתה תצוה, לומר שלא יחוש שלא יאמנו דבריו להיות הדבר תמוה שידור אל עליון כתחתונים, וכמו שכן היה, ואם תאמר מנין יצדיקו, ויקחו אליך, פירוש בדבר זה יש לך חיזוק והצדקת הדברים, כנוכר:

3. ויבדוק רמו יתבאר הכתוב על דרך מאמר הובא בספר זוהר חדש (ח.) כי ד' גליות של ישראל כל אחד מהם נגאלו ממנו בזכות אחד, גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם אבינו ע"ה, ב' נגאלו בזכות יצחק, ג' בזכות יעקב, והד' תלוי בזכות משה, ולזה נתארך הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה, וזה הוא שרמו הכתוב כאן באומרו ואתה תצוה את בני ישראל, על דרך כי מלאכיו יצוה² (תהלים צא יא), או על דרך אומרו ז"ל אין צו אלא מלכות, כי הוא ימלוך עלינו לעתיד, ותנאי הוא הדבר שיעסקו ישראל בתורה, וזה הוא אומר ויקחו אליך שמן זית זך, ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן, מה שמן מאיר לעולם כך התורה (וכו' ז א) והם דברי הזוהר שכתבנו בסמוך, ודקדק לומר זך, שצריכין לעסוק בתורה לשמה בלי שמרים, שהם לקנתר חס ושלום, או להתגדל וכדומה, אלה הם שמריה:

ואמר עוד כתיב, פירוש שצריכין לעסוק בתורה ולכתת גופם וכחם, על דרך אומרו (במדבר יט יד) זאת התורה אדם כי ימות (וזה"ק ח"ב קנח:) וכבר כתבתי ענין זה בחפצי² בענין המיימינים בה יע"ש:

א. משה ואהרן

6. ואתה תדבר. טעם אומר ואתה שצריך הוא בעצמו להתטפל בדבר, לדבר לחכמי לב, והגם שאמר ועשית בגדי וגו' חזר ה' ופירש דבריו כי לא הוא יעשה אלא על פיו יהיו נעשים, וכדי שלא יבין, שהעיקר הוא שיהיו נעשים על פי משה, ואין צורך בדבר שידבר משה מפיו אל חכמי לב, לזה באה המצוה ואמר ואתה בפניך תדבר אל כל וגו', ודקדק לומר אל כל, כי זה הוא אחד מסימנים המובהקים שהדבר הוא מהשלמת הדעת ומרצון הלב, שידבר הדברים לכולם יחד, שאם היה הדבר בא כדאבון נפש, ישתדל לומר הדברים שלא בפני רבים, וכל עוד שיכול לדבר דבריו לפני אחד, לא ידבר בפני שנים, כי הדבר הוא פחיתות למשה, שלא יהיה הוא ראוי לשרת לפני המלך, אשר על כן צוה ה' לעשות סימן לדבר אל כל חכמי לב, ובוה יודע לעיני הכל כי נפשו חפצה ולבו שלם:

א. משה ואהרן

7. מו. אני ה' אלהיהם. טעם שכלל לומר כן ב' פעמים, אולי שנתכוון לרבות אפילו בזמן שאין שכינתו בתוכנו הוא ה' אלהינו לו אנוחנו:

א' ירצה על זה הדרך כידעתם ובהכרתם הדבר כאומרו כתחלה וידעו וגו' כזה יהיו ראויים ליקרות שמי עליהם, לומר ה' אלהיהם, אבל זולת זה יפרקו עול ויהיו לאלהים אחרים כ"מ: